

Leo Vindevogel en de intrede van de nationalisten in de Oost-Vlaamse Bestendige Deputatie

LODE WILS

In januari 1931 werd voor de eerste maal een Vlaams-nationalist opgenomen in een Bestendige Deputatie. Dat gebeurde slechts nadat en omdat het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen anderhalf jaar lang in een crisistoestand had verkeerd, na de verkiezingen van juni 1929. Die crisis en haar oplossing werden beschreven door Nicole Lehoucq en Tony Valcke in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*.¹ Hun bevindingen werden geïntegreerd in het artikel van Nico Wouters: *De Vlaams-nationalisten in de Oost-Vlaamse provincieraad (1929-1940)*, in dit tijdschrift.² Deze auteurs steunden vooral op de verslagen van de provincieraadszittingen. Uit de papieren van volksvertegenwoordiger Leo Vindevogel blijkt dat die als wegbereider en als bemiddelaar is opgetreden.³ Hij droeg hier bij tot de verwezenlijking, op provinciaal vlak, van de 'Vlaamse concentratie' die hem na aan het hart lag. Hem en een aantal anderen was het ook erom te doen 'de fronters', zoals hij de nationalisten bleef noemen, te reïntegreren in het Belgische politieke bestel.

Crisis in het Oost-Vlaamse provinciebestuur

Bij de provincieraadsverkiezingen van 12 juni 1929 verloor de katholieke partij haar meerderheid in Oost-Vlaanderen. Ze viel terug van 48 naar 42 zetels op de 90, tegenover 25 voor de socialisten, 15 voor de liberalen, en 8 voor de Vlaams-nationalisten die 5 zetels bijgewonnen hadden. Een regenboogcoalitie, zoals we die nu kennen, was toen gewoon ondenkbaar. Op nationaal vlak vormden de nationalist en de liberalen elkaars antipoden, al was in Oost-Vlaanderen al voor de Eerste Wereldoorlog toenadering gegroeid tussen de daensisten en de liberalen. In Oost-Vlaanderen stonden dan weer de socialisten zeer kritisch tegenover de

1. N. LEHOUCQ & T. VALCKE, *Oost-Vlaanderen*, in: R. DE SCHRYVER (red.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tiel, 1998, dl. 2, pp. 2324-2331.

2. N. WOUTERS, *De Vlaams-nationalisten in de Oost-Vlaamse provincieraad (1929-1940)*, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 61, 2002, nr. 1, pp. 3-12.

3. De Papieren Vindevogel (voortaan: PV) die me, decennia geleden, ter inzage geleend werden door volksvertegenwoordiger Jan Verroken, bevinden zich nu in het KADOC.

Vlaamse beweging.⁴ Aangezien een coalitie van socialisten, liberalen en Vlaams-nationalisten uitgesloten was, moesten de katholieken een partner kiezen, maar dat zou onvermijdelijk spanningen en mogelijk een scheuring in de partij veroorzaken, over de vraag met wie ze moesten in zee gaan en op welke voorwaarden. Hetzelfde probleem zou trouwens worden gesteld bij de coalitiepartner; bij socialisten en liberalen onder meer over de vraag of ze confessionele scholen konden subsidiëren.

Dat het ook voor de nationalistten niet evident was om tot een Bestendige Deputatie met een katholieke meerderheid toe te treden, weten we uit de verslagen van de bestuursvergaderingen van het Vlaamse Front in Antwerpen.⁵ Op 14 juni 1929 besprak het uitgebreide bestuur daar, na de verkiezingsoverwinning die er elf gekozenen had opgeleverd, de mogelijkheid van toetreding tot de Deputatie en de aanduiding van de provinciale senatoren. *“Geruchten lopen volgens dewelke door de staatskatholieke groep in de provincieraad een senatorszetel zou aangeboden worden aan KVV-groep [dat was de Katholieke Vlaamse Volkspartij in de Kempen, waarvan Thomas Debacker de voorman was] op voorwaarde dat een homogeen katholieke bestendige deputatie zou in de hand gewerkt worden.”* De vergadering achtte dit weinig waarschijnlijk, maar wilde voorbereid zijn. Meteen bleken er twee strekkingen te bestaan, de ene voor deelname, de andere voor een principiële oppositie, zeker nu de Belgische eeuwfeestviering van 1930 voor de deur stond. De meerderheid was duidelijk afwijzend: *“Wij zijn tegen het regime! Wij zijn een protestpartij tot we de macht kunnen grijpen”*, stelde Verbruggen; *“de KVV-provincieraadsleden zouden wel onderhandelingen willen, maar alleen om aan de katholieke kiezers te kunnen zeggen: de katholieke partij wil wel met liberalen en socialistten samenwerken, maar niet met ons.”* In diezelfde geest stelde Herman Vos, die gewoonlijk het meeste gezag had in dit bestuur, voor om zodanige eisen te stellen dat de katholieken er moeilijk op zouden kunnen ingaan. Daarentegen pleitte Arseen Kennes krachtig voor deelname (hij zou in 1933 inderdaad bestendig afgevaardigde worden in coalitie met een katholieke meerderheid binnen de Antwerpse Deputatie). De voorzitter, Hendrik Picard, was scherp afwijzend. Het besluit was dat men zou afwachten of er voorstellen kwamen; dan zou de leiding beslissen.

Dit geeft ons een idee van de problemen waarvoor men ook in Oost-Vlaanderen stond. De katholieke provincieraadsleden Alfred Van Geert (Aalst), Paul Van Steenberge (burgemeester van Ertvelde) en Prosper Thuysbaert (Lokeren) zouden contact genomen hebben met nationalistten. In de schoot van de katho-

4. Een Gentse socialistische affiche voor de parlementsverkiezingen van april 1925 hekelde de katholieke oud-minister Prosper Pouillet als *“superflamingant”* en de katholiek-liberale regering-Theunis als *“flamingo-fascist”*; P. JANSSENS, H. VERBOVEN & A. TIBERGHEN, *Drie eeuwen Belgische Belastingen*, Brussel, 1990, p. 262.

5. Verslagboeken van Het Vlaamse Front Antwerpen in het AMVC-Letterenhuis.

lieke fractie zouden ze de oude, aftredende bestendig afgevaardigde E. Cooreman gedwongen hebben om plaats te ruimen voor de kandidatuur van de flamingant Van Steenberge.⁶ In de raadszitting waarin de verkiezing van de afgevaardigden zou gebeuren, verklaarde Van Steenberge over (en aan het adres van) de nationalist: “*Het lot wil dat zij den toestand in handen hebben, zij zullen beslissen. Ze weten dat ze zich niet moeten wenden naar liberalen, noch socialisten.*” De nationalist onthielden zich bij de stemmingen zodat achtereenvolgens vijf katholieke afgevaardigden, waaronder Van Steenberge, werden verkozen met 42 stemmen tegen 40. Maar bij de aanduiding voor de zesde en laatste plaats onthielden zich ook twee katholieken, zodat geen enkele kandidaat een meerderheid bewam. (Hadden die twee een afspraak daarover gemaakt met de nationalist, of met sommigen onder hen?) Van socialistische kant werd daarop een motie van wantrouwen tegenover de minderheidsdeputatie ingediend. Die motie werd gesteund door vier nationalist, maar niet door de drie andere aanwezigen van hun groep.

Er bestond dus van meet af aan verdeeldheid, zowel bij de nationalist als bij de katholieken, over hun onderlinge verhouding en de eventuele vorming van een coalitie waarbij de zesde zetel in de Deputatie zou worden ingenomen door een nationalist. Sinds de ‘definitieve’ verwerping van een Nederlandstalige universiteit en legereenheden door de regering en het parlement, in 1923, was een groot deel van het nationalisme openlijk op de anti-Belgische toer gegaan.⁷ Zijn aanvallen waren bovendien vooral gericht tegen de christen-democratische flaminganten als Van Steenberge, die als ‘minimalisten’, zwakkelingen of zelfs verraders werden gehemeld.⁸ Er zou anderhalf jaar tijd nodig zijn vooraleer beide partijen mekaar konden vinden. Intussen werd de provincie bestuurd door de onvolledige Deputatie, en mislukten herhaaldelijk de pogingen om een zesde lid te verkiezen.

De toenadering werd versneld doordat de provinciale bestuurscrisis op een dieptepunt kwam op 17 juni 1930, toen begrotingswijzigingen die de minderheidsdeputatie voorstelde, werden verworpen met 40 tegen 38 stemmen, waarna de vijf bestendig afgevaardigden ontslag namen. Leo Vindevogel kwam toen een handje helpen.

6. Volgens bestendig afgevaardigde E. Cooreman; T. VALCKE, *De gouverneurs in Oost-Vlaanderen tijdens het Interbellum*, in J. ART & L. FRANÇOIS, *Docendo discimus. Liber Amicorum Romain Van Eenoo*, Gent, 1999, pp. 809-810. Ir. Van Steenberge had in 1925 doorgedrukt dat de documenten van de provincieraad enkel nog in het Nederlands zouden worden gedrukt. Hij was lid van het Dagelijks Bestuur van de Katholieke Vlaamse Landsbond, die op nationaal vlak de drijvende kracht was in de taalstrijd.

7. L. WILS, *Frans Van Cauwelaert afgewezen door koning Albert I. Een tijdbom onder België*, Antwerpen, 2003, pp. 143-147.

8. L. WILS, *Burgemeester Van Cauwelaert 1923-1932. Schepper van Nederlandstalig Vlaanderen*, Antwerpen, 2005.

Leo Vindevogel, s.d.
(Foto, ADVN, BEADVN AC157 – Archief Valeer Depauw, VFA2329)

Vindevogel, zijn Katholieke Volkspartij en zijn verhouding tot de nationalistische parlementaire groep

De gewezen onderwijzer Vindevogel was de politieke leider van de Christen Volksbond van Ronse, de belangrijkste katholieke arbeidersvereniging van het arrondissement Oudenaarde.⁹ In dat arrondissement konden de katholieken slechts op één kamerzetel rekenen zodat het getouwtrek tussen de standsorganisaties er ongemeen scherp werd. Bij de parlementsverkiezingen van 1925 was de afspraak gemaakt dat de zetel zou toekomen aan de kandidaat die het meeste voorkeurstemmen behaalde, en inderdaad had de verkozen Boerenbond in uitvoering van die overeenkomst ontslag genomen, om de zetel af te staan aan de arbeiderskandidaat Vindevogel. In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 29 mei 1929 eiste de Boerenbond de eerste plaats op, zonder de vroegere toezegging te willen vernieuwen. De arbeiders verklaarden dat ze, gezien het socialistische overwicht in Ronse, geen afstand konden doen van een eigen mandaat. De burgers, de derde stand binnen de Katholieke Kiesvereniging van het arrondissement, waren verdeeld. Die van de taalgrensstad Ronse vonden Vindevogel te flamingantisch. Die van Oudenaarde sympathiseerden integendeel met de Volksbond en Vindevogel vanwege hun Vlaamsgezindheid. Ze wilden Vindevogel dan een zetel in de Senaat verzekeren, maar ze slaagden daar niet in.¹⁰

Het Christen Werkersverbond van het arrondissement nam in maart 1929 de beslissing om “*alleen te strijden*”, los van de andere standen. Maar aangezien het niet meer tijdig een lijstverbinding kon bereiken met de katholieke partijorganisaties van andere arrondissementen, verbond het zijn lijst met die van de (daensistisch-nationalistische) Christene Volkspartij van Aalst. Vindevogel werd de eerste kandidaat voor de Kamer, en eerste plaatsvervanger voor de Senaat in het kiesdistrict Aalst-Oudenaarde. Hilaire Gravez, de nationalistische lijsttrekker voor de Senaat, verbond zich om eventueel ontslag te nemen opdat Vindevogel in elk geval een parlementair mandaat zou verwerven. De nationalistenvrouwen zouden in het arrondissement Oudenaarde niet opkomen voor de provincieraad. Het akkoord werd gesloten op basis van een gemeenschappelijk godsdienstig programma en van de eentaligheid van Vlaanderen, maar liet verder aan beide partijen hun volledige zelfstandigheid. Dit hele verhaal lezen we in een strooibiljet *Leve de Katholieke Volkspartij*.¹¹ – Dat was dus de benaming waaronder het Christen Werkersverbond opkwam voor het parlement en voor de provincieraad.

9. Zie over hem M. DE CLERCQ, De jonge Vindevogel, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 46, 1987, nr. 1, pp. 37-56 en J. VERSYCK, Leo Vindevogel tegenover de Ronsense, Belgische en Europese politiek, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 46, 1987, nr. 2, pp. 99-119.

10. Een uitvoerig verslag in *De Tijd* van 19 maart 1929. Dat was het dagblad van het Algemeen Christelijk Vakverbond.

11. Een exemplaar in PV, Verkiezingen 1929.

Vermits het Christen Werkersverbond aangesloten bleef bij het ACW, oordeelde de bisschop van Gent, Mgr. Coppitiers, het nodig om aan de proosten en bestuurders van sociale werken te verbieden om de meetings van “*de lijst-Vindevogel*” bij te wonen. Aan de pastoors hoefde hij dat niet te zeggen, schreef hij, voor hen was het evident gezien “*de fronters*” niet allen zuiver katholiek waren.¹² Hoewel de bisschop ook publiek stelling nam, haalde de Katholieke Volkspartij iets meer stemmen dan de lijst van de Katholieke Kiesvereniging: 8.086 tegen 7.651. Op de dag van de verkiezing schreef de taalgrenswerker Flor Grammens aan Marcel Cordemans, de hoofdredacteur van *De Standaard*: “*Het doet ons, katholieke Vlaamsgezinden uit Ronse en de hele streek, soms pijn, te moeten bestatigen dat De Standaard ons zo maar gemeen doodverft als fronters, wat we niet zijn.*” We hebben alleen “*noodgedwongen een spijtige koppeling*” met hen gemaakt “*om der wille van de franskiljonse geldmagnaten alhier*”.¹³

Al naar gelang van het publiek en de omstandigheden werden er inderdaad verschillende voorstellingen gegeven van het optreden van de Katholieke Volkspartij. In zijn weekblad ‘*t Volk van Ronse*’ schreef Vindevogel op 11 mei, dus voor de verkiezingsdag, dat “*een uitbreiding der Volkspartij over heel Vlaanderen in deze tijd en in deze omstandigheden voor de katholieke kerk en voor ‘t Vlaamse volk gezegend (zou) wezen.*” In het nummer van 1 juni, dus na de overwinning voor het parlement maar voor de provincieraadsverkiezing, lezen we: “*L. Vindevogel zal geen deel uitmaken van de rechterzijde, ook niet van de groep der Vlaamse nationalisten. Hij zal van niemand anders afhangen dan van zijn eigen zelf en van de katholieke en christene Volkspartij van het arrondissement Oudenaarde.*” En verder een artikel: “*DE KATHOLIEKE VOLKSPARTIJ MOET STEVIG INGERICHT WORDEN. Het ACW van België stelt de eendracht der katholieke partij boven alles en wil alle christelijke werklieden in een toestand brengen dat zij te allen prijze moeten akkoord blijven – dus onderworpen wezen – aan de katholieke conservateurs en franskiljons... Wij vragen*

12. Aldus Honoré Coppitiers op 15 mei 1929 aan O. Goebeert, de uitgever van ‘*t Volk van Ronse*’, kopie in PV, Brieven bisdom, Zaak Eigendomsrecht. Daar bevindt zich ook een doorslag van de reactie van Vindevogel aan de bisschop op 18 mei: dat hij als voorwaarde voor de lijstverbinding gesteld had dat alle verkozenen in het parlement en de provincieraad de rechten van de katholieke godsdienst en de katholieke kerk zouden verdedigen, evenals de godsdienstige vrijheid van de burgers in het onderwijs, het leger en het gerecht, dat ze de openbare zedeloosheid zouden bestrijden en het instandhouden van het christelijk huisgezin bevorderen. Dit was zonder enige wijziging aanvaard door alle groepen, en Vindevogel besloot “*dat wij als voorheen met het grootste verlangen bezielde zijn de werklieden voor de katholieke Kerk te bewaren en goed te doen in de middens waarin wij ons bewegen.*”

13. Kopie in: Bibliotheek Katholieke Universiteit Leuven, Campus Kortrijk, Archief Flor Grammens: Taalgrens. Op 3 juni schreef Grammens aan een onbekende: “*We hebben hier met de verkiezingen werkelijk al gehad wat we maar vragen konden.*” Inderdaad was niet alleen Vindevogel verkozen, maar voor de Senaat ook de nationalist Gravez.

dat de plaatselijke christelijke werkersorganisaties zouden vrij wezen aan te sluiten bij de katholieke groepen die zij verkiezen... Tenzij men ons moeilijkheden aandoet, zullen onze sociale inrichtingen bij hun respectieve landelijke organismen aangesloten blijven. Het Christen Werkersverbond van Oudenaarde zal als in 't verleden zelfstandig blijven. Aangezien wij beslist hebben geen werkliedenpartij maar een algemene volkspartij te stichten, zal het Christen Werkersverbond 'de Katholieke Volkspartij' niet uitmaken. Het zal er het voornaamste bestanddeel van wezen. De Katholieke Volkspartij zal een eigen organisatie hebben die wij gedurende deze vier jaren zullen in't leven roepen en stevig inrichten."

Aan het Antwerpse nationalistische dagblad *De Schelde* verklaarde Vindevogel: *"Ik en veel van mijn vrienden zijn wat men gewoonlijk noemt 'Vlaamse nationalisten'. Ik ben ten andere nooit iets anders geweest. Ik vind het echter ongepast, onpolitiek en ook onnuttig storm te lopen tegen België, de Belgische vlag en de Brabançonne. Met een federalistisch België is er toch nog een België en dan blijven er nog de Belgische vlag en een Brabançonne. – De heer Vindevogel verklaarde voorts bereid te zijn tot het ondertekenen van een wetsvoorstel tot hervorming van de Belgische staat op federalistische grondslag. Op de vraag of hij dus niet zou gaan zitten op de banken der katholieke rechterzijde, antwoordde hij: wat zou ik daar gaan doen, vermits ik me niet gebonden acht aan de tucht van de rechterzijde. Ik neem mijn bescheiden plaatsje op mijn eentje. Ik zal tussen de twee groepen zitten."* Het emigrantenweekblad *Vlaanderen*, dat dit interview overnam, voegde daaraan toe: hij zal er zitten naast Victor De Lille die verkozen is in Brugge, alle twee *"beschaamde nationalisten"*.¹⁴ Hoewel De Lille in een interview in *De Schelde* van 10 juni verklaarde dat hij met Vindevogel een onafhankelijke groep zou vormen, tussen beide kamerfracties in, was hun positie toch niet identiek. Dat blijkt uit verklaringen van Herman Vos in het bestuur van de Antwerpse Frontpartij. Vos wilde een stevige nationalistische kamergroep organiseren, die tijdens de vorige jaren blijkbaar ontbroken had. Op 8 november 1929 gaf hij een uiteenzetting over de samenstelling van de groep: *"De Lille viel af daar hij niet te vinden was (voor) Staatsinrichting. Blijft 11. – Vindevogel: enigszins conditioneel – is akkoord eerst Vlaming – een hervorming is nodig! De samenwerking is tot nog toe zeer goed."* Betreffende het geplande voorstel van federale staatsinrichting, waarvoor de regering angstig werd volgens Vos, deelde hij mee: *"W. Hermans: voor Groot-Nederland; – Vindevogel: zo weinig mogelijk veranderen. – Zoeken naar de grootste gemene deler. – Groot-Nederlandse idee is praktisch politiek onmogelijk thans – heeft geen wervende kracht."*

In de arrondissementenvergadering van het Vlaamse Front Antwerpen op 22 december 1929 werd, volgens het verslagboek, door Picard, Vos en Herman Van Puymbrouck geklaagd over de slapheid en tuchteloosheid van een aantal gekozenen, nieuwe zoals de senatoren Jan Van Mierlo en Edmond Van Dieren, maar ook

14. *Vlaanderen*, 15 juni 1929.

de in 1925 verkozen volksvertegenwoordiger van Turnhout Thomas Debacker, die lid bleef van de Vlaamse Katholieke Landsbond. Maar Vos vermeldde er: *“Lichtpunt: Vindevogel heeft gestemd tegen de begroting.”* In de Algemene Vergadering van 18 maart 1930 verklaarde Herman Vos: *“Vlaams-nationale parlementaire groep gevormd (De Lille viel af. Vindevogel beter – gezonder – principieel zuiver mits tactische afwijkingen). Spijt dat geen Partijraad bestaat. Die taak thans opgenomen door Parlementaire groep.”* Vos verheugde zich erover dat alle elf de volksvertegenwoordigers (dus met Vindevogel, zonder De Lille) en de vier senatoren akkoord gingen over de inhoud en de vorm van het wetsvoorstel over federalisme. En ook dat allen *“behalve Vindevogel”* eensgezind gestemd hadden tegen het wetsontwerp dat de universiteit van Gent vernederlandste. – Maar terug naar Oost-Vlaanderen, na de provincieraadsverkiezingen.

Vindevogel als bemiddelaar

Op 15 juni 1929 stelde 't Volk van Ronse vast *“dat het aantal katholieke provincieraadsleden in het arrondissement onveranderd op vijf gebleven was, maar ‘wij’ hebben er daarvan nu twee in de plaats van één. Wel heeft onze lijst voor de provincieraad slechts 6.000 stemmen gehaald en die voor de Senaat 7.000, tegenover 8.000 voor de Kamer.”* (Dat wees op een sterke persoonlijke aanhang van Vindevogel, de kandidaat voor de Kamer) *“De katholieken zullen toch zeker niet met de antikatholieken de Deputatie vormen?”* En aan het adres van zijn nieuwe bondgenoten: *“Er is geen sprake in de bestendige deputatie te gaan manifesteren tegen de koning en tegen België; dat komt daar niet te pas; de socialisten kunnen wel minister spelen... Vlaamse nationalistenvoeren moeten bestendig afgevaardigde en, wij hopen het vast, later ook burgemeester kunnen worden.”*

In hetzelfde nummer heette het: *“'t Is bondgenootschap voor nu en later... ten ware de algemene verhoudingen wijzigingen ondergaan, blijven wij koppelen met de Christene Volkspartij.”* (Dus met de Aalsterse daensisten-nationalisten) *“Dat is onze koppelingsvoorwaarde geweest; dat is de toegeving die wij gedaan hebben om als zelfstandige Katholieke Volkspartij te kunnen koppelen.”* En dat was ook in het volgende nummer te merken: *“De Boerenbond is een politico-financiële trust geworden die de dorpsinvloeden bezigt tot agenten en geheel de bevolking – en de neringdoeners het meest – onder zijn kneuten wil brengen. Dat gaan wij niet dulden.”* Verder werd er aangekondigd dat de Fanfare van de Christene Volkspartij van Aalst op bezoek kwam met *“onze senator Dr. Gravez”*. Ze zouden door de Fanfare van de Volksbond worden afgehaald en Gravez zou in de Volksbond worden gehuldigd.

Zoals gezegd werd de impasse in de Oost-Vlaamse provincieraad verhevigd op 17 juni 1930, toen de minderheidsdeputatie ontslag nam nadat haar begrotingsvoorstellen waren verworpen. Een bundeltje van negen documenten in de Papier-

ren Vindevogel heeft daar betrekking op.¹⁵ Vooreerst een ongedateerde brief van Ernest Vanden Berghe, de spilfiguur van de daensistisch-nationalistische partij in Aalst. Hij vroeg, in opdracht van de Vlaamse nationalistenvan Sint-Niklaas en Aalst, of Vindevogels artikel over de val van de Bestendige Deputatie, waarin hij een onderscheid maakte tussen de nationalistenvan Ronse, Sint-Niklaas en Aalst (2–2–4 in de provincieraad), en zijn voorstel van een samengaan van de katholieken met Ronse en Sint-Niklaas, betekende dat de eendracht tussen de nationalistenvan in de provincieraad zou verbroken zijn, “wat ons zeer zou spijten”. (Inderdaad zou een samenwerking met vier nationalistenvoldoende zijn om een heel krappe meerderheid te vormen in de raad).

In de bundel bevindt zich een doorslag van een brief van 15 juli 1930 van Gerard De Paep, de arts uit Beveren-Waas die daar een nationalistische doorbraak verwezenlijkt had, aan bestendig afgevaardigde Alfons Verwilghen, de katholieke fractieleider in de provincieraad. De Paep bood de “*voorzitter van de rechterzijde in de provincieraad*” besprekingen aan met het oog op deelname aan de Bestendige Deputatie, mits Oost-Vlaanderen eentalig zou zijn op administratief en op onderwijsgebied.

Dan volgt een handgeschreven verslag van een vergadering in Gent op 18 juli, tussen enerzijds Vindevogel met zijn twee Ronsese provincieraadsleden van de Katholieke Volkspartij, Camiel Rousseau en Michel Bauters, en anderzijds de vertegenwoordigers van het Provinciaal Christen Werkersverbond waar de Christen Volksbond van Ronse deel van uitmaakte. Als zijn vertegenwoordigers staan vermeld: Z.E.H. Van Kerckhove, Van Schuylenbergh (vermoedelijk de Aalsterse volksvertegenwoordiger Pieter, een gewezen daensist), Van Geert, en Gabriël die voorzat. Rousseau en Bauters verklaarden dat ze niet konden ingaan op het voorstel van het Werkersverbond om toe te treden tot de katholieke groep van de provincieraad. Daar tegenover deden Vindevogel en zijn twee medestanders het voorstel dat de Bestendige Deputatie zou worden samengesteld uit zes katholieken, waaronder dr. De Paep die zich zou verbinden om ten minste vier stemmen bij te brengen, ook die van het raadslid dr. Van Laere uit Sint-Niklaas. Er zou worden bestuurd op grondslag van de eentaligheid der provincie.

Op 26 juli schreef Vindevogel aan De Paep, blijkens het bewaarde klad. Zoals overeengekomen had hij schriftelijk het terrein voorbereid bij de katholieke leider Verwilghen. “*Ik verneem dat – na de houding der vrienden van Aalst en voornamelijk na hun schrijven ‘slaven der nationalistenv – rechtmatige dictatuur, enz.’ het totaal uitgesloten is dat de rechterzijde met de vrienden van Aalst zal willen onderhandelen. Ik begrijp dat. 40 oude politiciervan een grote partij zullen zich voor de ogen van de wereld niet zover willen vernederen. Ik hoor dat er wel enige kans bestaat dat de rechterzijde met de vier van Sint-Niklaas en Oudenaarde wil onderhandelen en hen*

15. PV, Dossier Volkspartij.

een plaats in de Deputatie afstaan. Zulke oplossing kan echter de vrienden van Aalst kleineren als zij in geen gepaste vormen verwezenlijkt wordt. Ik zou dat gaarne vermijden, alhoewel ik meen dat al die onbedachtheid van onze Aalsterse vrienden wel enige straf waard is.” – Ziehier de oplossing die hij aan enkele katholieke raadsleden wilde voorleggen, indien De Paep akkoord ging:

1° De rechterzijde als zodanig zou niet met een andere partij onderhandelen, maar groepen uit de rechterzijde mochten dat wel. De Vlaamse groep (de nationalistische, blijkbaar; ik vermoed dat niet de groep rond Van Steenberge werd bedoeld) zou een voorstel doen van vijf katholieken plus dr. De Paep.

2° Deze zou verzekeren vier stemmen aan te brengen; in feite mocht men rekenen op acht.

3° Hij zou geen anti-Belgische incidenten verwekken en zo weinig mogelijk aanstoot geven aan de Belgischgezinde leden der rechterzijde.

4° De Bestendige Deputatie zou centalig besturen en de Vlaams-nationalisten zo weinig mogelijk ongemak bezorgen.

Tot slot vroeg Vindevogel dat De Paep deze voorwaarden zou ondertekenen.

De Paep antwoordde nog dezelfde dag dat hij alle punten onderschreef, en dat dr. Van Laere, zijn medegekozene uit Sint-Niklaas, akkoord ging. Verwilghen wilde wel onderhandelen om een meerderheid van 50 op de 90 te hebben, in plaats van slechts 46 op 90, berichtte De Paep. En dat hij instemde met wat Vindevogel had geschreven over de Aalsterse vrienden, die tot redelijkheid moesten worden gebracht.

Later kreeg Vindevogel een kopie van een ongedateerd antwoord van De Paep op een brief van Verwilghen van 10 augustus 1930. Daarin schreef De Paep dat het programma van zelfbeschikking voor ons volk niet onmogelijk te verwezenlijken was binnen de Belgische staat en onder het vorstenhuis. En dat verdere onderhandelingen officieel zouden moeten gevoerd worden, van fractie tot fractie.

Op 10 september gaf De Paep aan Vindevogel een overzicht van de toestand. *“Verwilghen had verklaard dat we toch niet in de Deputatie konden komen, want dan zouden ze ons niet meer kunnen bevechten bij de verkiezingen. Dus was het ogenblik gekomen om de zaak openbaar te maken in een motie, iets waarmee Aalst helemaal akkoord ging. De katholieken vroegen ons een verklaring over onze houding, waarop we ons stelden op het standpunt van een voorwaardelijk federalisme. Maar daarna zegden ze dat ze geen zetel konden afstaan, want de franskiljonse minderheid zou zulks niet willen. Ze vroegen een akkoord om van buiten de Deputatie te steunen. Dat was onaannemelijk! Gisteren werden al de partijen bij de gouverneur geroepen, zonder resultaat. Op 12 september moeten ze terugkomen en op dezelfde dag in de provincieraad weer een Deputatie (proberen te) verkiezen, na de vroegere uitstellingen. Katholieken hebben me verteld dat u in uw blad schreeft dat in elk geval de katholieke partij moest geholpen worden, zoniet voorwaardelijk, dan onvoorwaardelijk. We hebben dadelijk ondervonden dat dit de pretentie onzer katholieke tegenstrevers ten zeerste*

had opgedreven. Ik heb u reeds vroeger verklaard dat we daarmee niet konden of zouden akkoord gaan.”

In de provincieraadszitting van 12 september 1930 kwam er weer geen doorbraak, hoewel de twee partijen probeerden de andere over de streep te halen. De patriot Verwilghen stelde als basisvoorwaarde dat de nationalisten openlijk hun steun zouden uitspreken voor de eenheid van de Belgische staat, De Paep vroeg dat de katholieken een formele toegeving zouden doen op Vlaams gebied. Michel Bauters uit Ronse smeekte de katholieken bijna: *“Ik vind het onredelijk dat gij samen met ons niet wilt besturen... en wij, wij roepen u nogmaals toe: Degenen die het dichtst bij u staan zijn de katholieke Vlaamse nationalisten.”* Maar er kwam nog geen oplossing, en evenmin bij de volgende poging om een nieuwe Deputatie te verkiezen, begin oktober.¹⁶

Achter de schermen ging het onderhandelen voort. Op 29 november klaagde De Paep bij Vindevogel dat de katholieken elke week wat anders wilden. Hun gevolmachtigden gingen akkoord en aten achteraf hun woord. *“Van Steenberge vroeg in ons voormalig akkoord in te lassen dat beide partijen zich verbonden om het vorstenhuis, de vlag en het nationaal lied van België te eerbiedigen in de provincieraad en bij alle gelegenheden waar de Bestendige Deputatie of de provincieraad vertegenwoordigd zijn of verschijnen. Wat wantrouwen! Dat ze dat aan de socialisten vragen”,* vond De Paep.

Het laatste document in de bundel van Vindevogel is een ongedateerd ontwerp van akkoord, waarin bovenstaande passus voorkomt, plus nog twee punten. Vooreerst eentaligheid, met weigering van elke steun aan inrichtingen die zich daaraan niet onderwerpen. En het katholieke standpunt innemen inzake het tijdelijke van de eredienst, het technische onderwijs en de sociale inrichtingen die moeten gesteund worden.

Op 16 december 1930 stond alweer de verkiezing van de Deputatie op de agenda van de provincieraad. Verwilghen moest er toegeven dat zijn onderhandelingen met de socialisten waren mislukt. (De vrijzinnige opinie, waaronder bijzonder de Belgische Werkliedenpartij, keerde zich immers sinds 1926 steeds sterker tegen de subsidiëring van het confessioneel onderwijs, zoals dat door Oost-Vlaanderen gebeurde voor de technische scholen¹⁷) In januari 1931 nam Verwilghen ontslag als bestendig afgevaardigde en liet de leiding van de katholieke fractie over aan Paul Van Steenberge, op wie de nationalistes ook al openlijk een beroep hadden gedaan in de provincieraad om de coalitie door te drukken. Op 30 januari werd de Deputatie eindelijk verkozen, met Gerard De Paep als de eerste Vlaams-nationalistische bestendig afgevaardigde in België.¹⁸ Door de crisis anderhalf jaar

16. N. WOUTERS, *De Vlaams-nationalisten [...]*, pp. 10-11.

17. J. TYSENS, *Strijdpunt of pasmunt? Levensbeschouwelijk links en de schoolkwestie 1918-1940*, Brussel, 1993.

18. N. WOUTERS, *De Vlaams-nationalisten [...]*, pp. 11-12.

te laten aanslepen, waren beide partijen erin geslaagd tot een samenwerking te komen zonder scheuring in eigen schoot. Tegelijk hadden Vindevogel, De Paep en Van Steenkiste de Oost-Vlaamse nationalisten enigszins kunnen integreren in het Belgische bestel.

Het verdere verloop staat beschreven in het artikel van Nico Wouters, in *Wetenschappelijke tijdingen* van maart 2002. We vermelden nog dat de weigering van de nieuwe provinciale meerderheid om nog Franstalige instellingen te subsidiëren, in de taalgrensstad Ronse leidde tot de vernederlandsing van verschillende scholen.¹⁹ Flor Grammens werd benoemd tot inspecteur der Beroepsleergangen en Naschoolse Werken van het provinciebestuur, een sinecure die hem zo goed als vrijstelde voor zijn taalgrenswerk. Bij de verkiezingen van 1932 verbonden Vindevogel en de Christen Volksbond van Ronse zich opnieuw met de katholieke partij. Die haalde weer de absolute meerderheid in de provincieraad, en vormde een homogene Deputatie. Maar in 1936 traden de nationalisten opnieuw, en ditmaal zonder problemen, in de Bestendige Deputatie, met nog een tweede afgevaardigde naast De Paep.

Zoals Vindevogel in 1930 had geweigerd om met de nationalistische kamergroep te stemmen tegen de vernederlandsing van de Gentse universiteit, zo had hij in de lente van 1932 evenmin met haar willen stemmen tegen de twee volgende grote vernederlandsingswetten, die op de openbare diensten en op het lager en middelbaar onderwijs. We weten niet hoe zwaar dit heeft gewogen op zijn terugkeer naar de katholieke partij. De nationalistische partij verkeerde toen in een diepe crisis door de hevige strijd die Joris Van Severen in West-Vlaanderen en Ward Hermans in Antwerpen tegen haar voerden, en die moest resulteren in een ernstige nederlaag in de parlementsverkiezingen van november 1932.

Vindevogel werd als katholiek volksvertegenwoordiger niet alleen herkozen in 1936, maar ook in 1939. Hij was nochtans in juli 1938 uit het ACW gesloten omdat hij, in zijn ijveren voor een rechtse concentratie met het VNV, Rex en liberalen, zich geenszins hield aan de tucht van het ACW. Even eigenzinnig aanvaardde hij in januari 1941 het oorlogsburgemeesterschap van Ronse, tegen de wil van zijn Christen Volksbond. Zijn heel uitgesproken politieke collaboratie liep uit op zijn terdoodveroordeling, en op zijn terechtstelling onder de linkse 'regering van het verzet' op 25 september 1945.

19. Op 23 juli 1932 schreef 't Volk van Ronse. "In 1930 hebben wij toch een schone overwinning geboekt; door de katholiek-nationalistische overeenkomst in Oost-Vlaanderen krijgen geen beroepsscholen met Franse voertaal nog provinciale toelagen. Dat heeft als gevolg gehad dat een jongens- en een meisjesschool van Ronse werden vervlaamst."